

HANDEL NA RÓWNINACH W PREHISTORYCZNYCH I PROTOHISTORYCZNYCH STOSUNKACH MIĘDZYPLEMIENNYCH

W. RAYMOND WOOD

Wstęp

Celem tego eseju jest zasugerowanie pewnych cech kulturowych, które mogą zostać wyjaśnione dzięki systematycznemu badaniu handlu u niektórych Indian z Północnych Równin. Proponujemy zrobić to w kontekście dwóch rodzimych północnoamerykańskich systemów handlowych, które przyspieszyły transport towarów z Północno-Zachodniego Wybrzeża, Pacyfiku i Płaskowyżu do Północnych Wielkich Równin, w samym sercu kontynentu.

Prawdopodobnie niewiele działalności jest tak skutecznych w promowaniu zmian kulturowych i dyfuzji elementów kulturowych, jak handel, jednak jego znaczenie w większości prostszych społeczeństwach świata nie zostało systemowo zbadane. Polanyi, Arensberg i Pearson (1957) na przykład zajmowali się handlem i rynkami we wczesnych imperiach, ale zrobili to wśród bardziej wyrafinowanych grup, niż tych które proponujemy tutaj omówić.

Charakter handlu międzyplemiennego pomaga wyjaśnić wiele aspektów struktury społecznej zarówno koczowniczych, jak i osiadłych plemion Indian z

Równin. Wiele zmian społecznych zachodzących w tych plemionach w czasach historycznych było bezpośrednio związanych z rosnącym handlem wywołanym pragnieniem Europejczyków na futra i ubrania. W skrócie, wierzymy, że uważna analiza stosunków handlowych grupy prawdopodobnie może nam wyjaśnić, szybciej niż w jakikolwiek inny sposób, charakter jej społecznościowych kontaktów (Hole i Heizer 1969, s.292). Dlatego twierdzimy, że zrozumienie tych systemów wymiany jest obowiązkowe przed podjęciem wielu poważnych badań nad kulturą materialną, genetyką populacji lub mitologią – to tylko kilka obszarów, w których wiedza o handlu jest niezwykle ważna. Innymi słowy proponujemy dokumentowanie skutków handlu w wielu różnych kontekstach kulturowych.

Wręczanie prezentów i ceremonialna wymiana między grupami Indian amerykańskich są dobrze udokumentowane, zwłaszcza podczas ceremonii, ślubów i tak wyspecjalizowanych praktyk, jak *giveaway* (rozdawanie prezentów); literatura obfituje w przykłady wymiany w ramach poszczególnych grup społecznych. Taka wewnętrzna wymiana

lub redystrybucja była dokonywana poprzez dary i odwzajemnienie; systemy handlowe omówione poniżej obejmowały jednak transakcje międzyplemienne. W konsekwencji handel ten różnił się od wewnętrznej redystrybucji: był bardziej wynegocjowany i konkurencyjny, zakładał natychmiastową wzajemność i dotyczył towarów zwykle spożywanych lub używanych w życiu codziennym (Driver i Massey 1957, s.373-75).

Ponieważ nasze przykłady pochodzą z północy Meksyku, nie mamy do czynienia z grupami, które miały gospodarki rynkowe. Targowiska w dużej mierze służą do regularnego przemieszczania towarów w ramach jednej grupy. Jednak gęstość zaludnienia na Równinach była zbyt niska, a specjalizacja rzemieślnicza zbyt mała, by zachęcić do rozwoju lokalnych targowisk. Dlatego systematyczne wymiany były międzyplemienne i zwykle odbywały się na corocznych targach handlowych, festiwalach lub *rendezvous*¹. Być może warto wprowadzić tutaj zastrzeżenie, że poniższa analiza nie jest analizą ekonomiczną. Znane są historyczne szlaki handlowe i towary handlowe, ale niewiele jest danych, by można określić je ilościowo. Ponadto, praktycznie nic nie wiadomo o rodzimych profesjonalnych handlowcach, chociaż zwykle odbywają się festiwale handlowe różnorodnych produktów.

Sieć handlowa i jej podsystemy

Indiańska Ameryka Północna była pokryta siecią szlaków i relacji handlowych łączących, w mniejszym lub większym stopniu, każde plemię z jednym lub kilkoma sąsiadami. Oznacza to, że każda rdzenna grupa północnoamerykańska zajmowała się handlem z niektórymi sąsiadami – z wyjątkiem, oczywiście, historycznych Eskimosów. Sieć ta działała

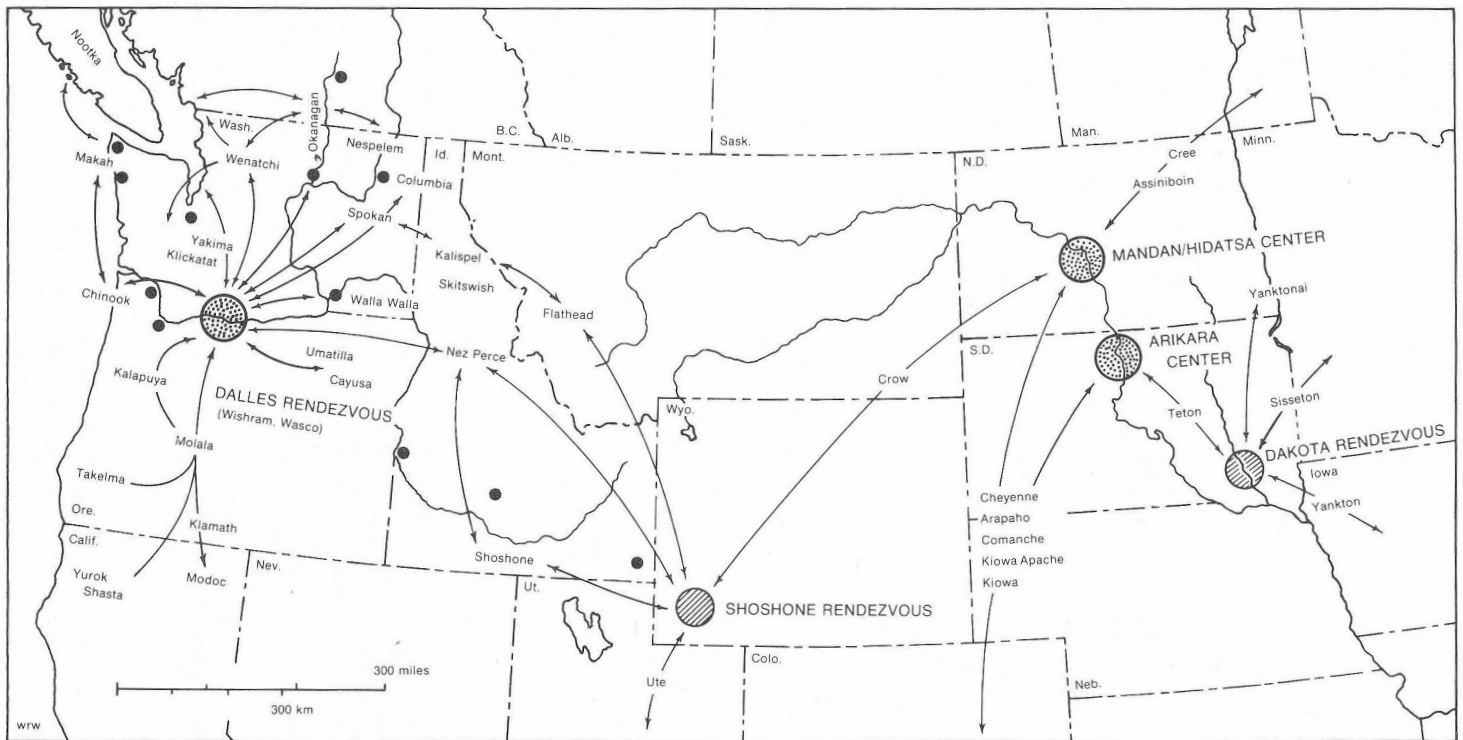
bardzo skutecznie w transporcie towarów po całym kontynencie i musiała to robić również w czasach prehistorycznych. Jako jeden przykład można podać pojedyncze prehistoryczne stanowisko w Dakocie Południowej w którym znaleziono koraliki z muszli *anculosa* z obszaru rzeki Tennessee na południowym wschodzie, koraliki z muszli *busycon* i wisioerek z wybrzeża Zatoki Meksykańskiej, wisioerek z muszli *marginella* z Florydy, wisioerek z muszli *oliva* z wybrzeża Atlantyku i *dentalium* z wybrzeża Pacyfiku (Lehmer 1954, s.163). W swoim badaniu tubylczych śladów na południowym wschodzie Ameryki Myer (1928, s.736-37) dokumentuje jeszcze większy asortyment przedmiotów z odległych części kontynentu odkrytych w kopcach. Archeologiczne badania handlu w Ameryce Północnej nie są szczególnie powszechne, ale wśród punktów ilustrujących obecną dyskusję są badania Forda i Webba (1956, s.125-27) dokumentacja ogromnych ilości obcego kamienia na handlowym stanowisku Archaic Poverty Point² w Luizjanie oraz badania Coltona (1941) i Tower (1945) dotyczące handlu muszlamiami morskimi na Południowym Zachodzie Ameryki.

W ten sposób dane etnograficzne i archeologiczne łączą się, aby udokumentować rdzenną pankontynentalną sieć handlową w Ameryce Północnej. Szereg badań, podsumowanych przez Drivera i Massey (1957, s.375-82), wyraźnie ilustruje ten punkt. Podobna sieć, która dzieli wiele ogólnych cech z systemami, które będziemy tutaj omawiać, została również szczegółowo opisana dla rodziwej Australii (McCarthy 1939).

Wygodnie jest mówić o konkretnych, dynamicznych systemach w ramach ogólnokontynentalnej sieci handlowej, systemach, które były zloka-

1 *Rendezvous* (z franc. wymawiaj *rande-wu*) – umówienie się z kimś w określonym miejscu i czasie, lub samo miejsce. W latach dziewięćdziesiątych XVI wieku *rendezvous* oznaczało „miejsce gromadzenia wojsk”. Przyp. red.

2 *Poverty Point* – kompleks monumentalnych prehistorycznych konstrukcji ziemnych, położony w dolnym biegu rzeki Missisipi w stanie Luizjana. Uznany za pomnik narodowy Stanów Zjednoczonych. W 2014 roku został wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Przyp. red.

Wybrane aspekty systemów handlowych Środkowej Missouri i Pacyfik-Płaskowyż. Duże kropkowane kręgi wskazują główne ośrodki handlowe; duże kreskowane kółka wskazują drugorzędne centra handlowe; małe czarne kółka reprezentują mniejsze punkty handlowe.

lizowane w obrębie historycznie określonych obszarów kulturowych. Systemy te były morfologicznie zintegrowanymi, współzależnymi jednostkami, z których każda składała się z wielu współzależnych podsystemów (Clarke 1968, s.43-44, 87). Systemy te były powiązane, tworząc sieć kontynentalną. Jednym z naszych celów jest zbadanie artykulacji między dwoma systemami, określanymi tutaj jako systemy Środkowej Missouri (Middle Missouri) i Pacyfik-Płaskowyż (Pacific-Plateau). Powinno być jasne, że oba systemy wchodziły w interakcje z innymi, które są tutaj pominięte; są zatem sztucznie usunięte z większego modelu handlu kontynentalnego, gdyż zaznaczone na mapie relacje (powyżej), można by rozszerzyć do brzegów kontynentu.

Oba systemy handlowe zawierały główne węzły lub centra handlowe, każdy połączony szlakami handlowymi z drugorzędnymi centrami lub nietrwałymi *loci* (miejscami)- z których niektóre były częścią systemu, a niektóre były współdzielone z sąsiednimi systemami. Głów-

ne ośrodki, czyli stałe miejsca, zostały rozwinięte i wykorzystane przez grupy osiadłe, wykorzystujące swoją lokalizację poprzez zbieranie znacznych plonów ogrodniczych w systemie Środkowej Missouri i ryb w systemie Pacyfik-Płaskowyż oraz służąc jako ośrodki wymiany z sąsiednimi grupami pod koniec roku. Przepływ towarów w ramach i pomiędzy systemami handlowymi został wzmocniony (1) przez podsystem społeczny składający się z sieci prawdziwych i fikcyjnych krewnych oraz (2) przez podsystem komunikacyjny, w tym niewerbalne i niestandardowe środki komunikacji – języki migowe i pidżin³.

Wymiana międzysystemowa

Wiedza o pierwotnych wzorcach handlowych na Północnych Równinach, jak pierwotnie opisał Jablow (1951), została znacznie poszerzona przez badania Ewersa (1954, 1968) i jest tu ujęta jako system Środkowej Missouri. Opis systemu oparty jest na dziennikach Lewisa i Clarka oraz ich współczesnych i

3 Pidżin – uproszczona mowa używana do komunikacji między osobami posługującymi się różnymi językami. Przyp. red.

bezpośrednich następców, opisujących warunki handlowe na obszarze między około 1790 a 1850 rokiem. System Pacyfik-Płaskowyż jest abstrakcją danych zgromadzonych przez Spiera i Sapira (1931), w tym obserwacjami Lewisa i Clarka oraz Teita (1930) i innych źródeł. Dokumentacja obu systemów jest współczesna (około 1804-50) i odzwierciedla pierwotne wzorce handlowe, które nie zostały całkowicie zniszczone do około 1850 roku, kiedy gospodarki plemienne zostały ostatecznie i śmiertelnie zakłócone przez handel futrami i późniejsze przemieszczenia plemienne.

Ewers (1954, 1968) opisał złożony rdzenny system handlu dla Północnych Równin. Wczesne dokumenty świadczą o obecności co najmniej dwóch głównych centrów handlowych na tym obszarze w czasach Lewisa i Clarka i wcześniej: wioski Arikarów w pobliżu ujścia rzeki Grand i wioski Mandanów i Hidatsów w pobliżu ujścia rzeki Knife. Te trzy plemiona były osiadłymi ogrodnikami, mieszkającymi w dużych, pokrytych ziemią mieszkaniach w ufortyfikowanych wioskach wzdłuż brzegów Missouri. Charakter wymian, które Ewers dokumentuje jako mające miejsce w wioskach tych trzech plemion, sprawia, że oczywiste jest, że te dwa „ośrodki” są po prostu częścią jednego centrum strukturalnego systemu Środkowej Missouri. Mandanowie i Hidatsowie oraz Arikarowie byli pośrednikami – działając jako brokerzy między koczowniczymi myśliwymi żyjącymi po obu stronach rzeki Missouri.

Wczesne przekazy historyczne dokumentują drogi, którymi towary trafiały w ręce tych osiadłych, ogrodniczych plemion (Ewers 1954, s.7-14). (1) Wrony przybywali do wiosek Mandanów, Hidatsów i Arikarów z górnego obszaru rzeki Yellowstone z towarami uzyskanymi na drugorzędym Szoszońskim Rendezvous. Dowody archeologiczne wskazują, że ta trasa była bardzo stara. (2) Inna trasa, którą używali Szejenowie, Arapahowie, Komancze i inne koczownicze plemiona

prowadziła pomiędzy Południowym-Zachodem Ameryki a Północnymi Równinami. Chociaż ta trasa mogła być stara, jak twierdzi Ewers, używające go plemiona były nowicjuszami na Równinach i mogły równie dobrze wypierać wcześniejszych uczestników systemu. (3) Mandanowie i Hidatsowie oraz Arikarowie również wymieniali towary z koczowniczymi Assiniboinami i Kri na północno-wschodnich Równinach, a także z Sjuksami Teton i Yankton, ci ostatni zdobywali wiele swoich towarów na drugorzędym Dakockim Rendezvous. Ewers opisał sekwencję trzech wzorców (lub kolejnych stanów) dla tego systemu: (a) rdzenny, (b) protohistoryczny lub przejściowy oraz c) wzorec historyczny, z których każdy różni się jakościowo i ilościowo od pozostałych. Rozważamy tutaj pierwotny wzorec handlu, chociaż jest on nieco zmodyfikowany przez dodanie koni.

Przed kontaktem z Europejczykami plemiona osiadłe wymieniały kukurydzę, fasolę i inne produkty ogrodowe z koczowniczymi sąsiadami na bezpośrednie lub pośrednie produkty polowania: suszone mięso, narzuty z jelenia i bizona, łuki z rogów górskich owiec, oraz wyroby skórzane, takie jak zdobione koszule i legginy. Wymiana w centrach wsi została podzielona na dwie części (Jablów 1951, s.45-50) – na handel indywidualny i handel obrzędowy. Indywidualnym handlem zajmowali się zarówno mężczyźni, jak i kobiety, przy czym każda płeć miała tendencję do wymiany towarów z osobami tej samej płci. Na przykład kobiety wymieniały żywność i elementy garderoby, podczas gdy mężczyźni wymieniali towary dla obopólnej korzyści. Ważniejsza dla naszych zainteresowań była jednak bardziej zinstytucjonalizowana wymiana między dużą liczbą osób, którą Jablów zaklasyfikował jako ceremonialny handel plemienny. Ten handel w rzeczywistości nie był „plemienny” (Blakeslee 1975, s.33), ale był ceremonialną wymianą towarów pomiędzy jednostkami, wspieraną przez zwolenników, którzy

dostarczali część towarów do wymiany i którzy sami otrzymywali część towarów wymienianych po ceremonii.

System Pacyfik-Płaskowyż można również omawiać w kategoriach targów handlowych lub *rendezvous*, które nadały mu spójność. Ten system w dużej mierze obracał się wokół Dalles Rendezvous, które odbywało się każdej jesieni na rzece Kolumbia w pobliżu Dalles. W Dalles rzeka Kolumbia przecina Góry Kaskadowe, a jej wąskie koryto ciągnie się kilometrami z występującymi w niej ostrymi bystrzami, ze słynnym wodospadem Celilo. Indianie Wishram mieszkali w pobliżu Dalles po północnej stronie rzeki, a Indianie Wasco po jej południowej stronie. W tej scenerii obydwie plemiona zajmowały górny odcinek wąskiego gardła rzeki Kolumbii w jej biegu przez Kaskady; Indianie ci byli też elementem łączącym ekoton⁴, czyli przybrzeżne plemiona Północno-Zachodniego Wybrzeża i wewnętrzne plemiona Płaskowyżu. Zarówno Wishram, jak i Wasco mówili dialektami Chinookan, więc byli sprzymerzeni językowo z grupami przybrzeżnymi, chociaż ich kultura dostosowała się do uogólnionego stylu życia plemion na Płaskowyżu, mówiących dialektami Sahaptin.

Dalles jest strategicznym obszarem wzdłuż rzeki Kolumbia z różnych powodów. Griswold (1970, s.15-17) wskazał, że jednym z głównych bodźców dla handlu na Płaskowyżu była zmienna jakość pokarmu łososia wraz ze wzrostem odległości od oceanu. Oznacza to, że ryby są w najlepszej kondycji u ujścia Kolumbii – ale są bardziej skumulowane w Dalles, gdzie dużą ich liczbę w wąskim wąwozie można było złapać przy niewielkim wysiłku. Co więcej, łatwiej było je tam konserwować niż w dole rzeki, ponieważ ciepłe suche wiatry szybko odwadniały ryby. Cressman i inni (1960, s.67) zasugerowali, że wodospad Celilo mógł być pierwszym punktem na rzece, gdzie ło-

sosie były dostępne w obfitości po tym, jak wody rzeki ogrzały się i oczyściły po ostatecznym cofnięciu się lodowca. Dlatego z różnych powodów historycznych i środowiskowych przez całe lato w Dalles odbywał się szybki i masowy handel rybami, który apogeum osiągał jesienią podczas zinstytucjonalizowanego *rendezvous*.

Zarówno Indianie Wishram, jak i Wasco zajmowali centralną pozycję w systemie handlowym, który był niemal równoznaczny z plemionami zamieszkującymi dorzecze rzeki Kolumbii. Wybitnym aspektem życia Wishram-Wasco był handel – w rzeczywistości nazwę ich głównej osady tłumaczy się jako „miejsce handlu” (Spier and Sapir 1931, s.224). Obie grupy zostały uznane za pośredników i gościły inne grupy, które przybyły do ich wiosek na regionalne jesienne targi. Nie mieli jednak monopolu na handel i dzielili się nim z sąsiadami. Podobno w jarmarku uczestniczyło, bezpośrednio lub pośrednio, każde sąsiednie plemię, a właściwie każda grupa z dorzecza Kolumbii (mapa). Najaktywniejszymi uczestnikami byli okoliczni mieszkańcy Płaskowyżu, od których niektórzy pozyskiwali towary z Równin, Wielkiej Kotliny, Kalifornii i Północno-Zachodniego Wybrzeża, które nabyli w Dalles.

Lewis i Clark, między innymi, opisali wydarzenia przed i podczas tego spotkania, kiedy sąsiednie i odległe plemiona zgromadziły się w wioskach w pobliżu Dalles. Najintensywniejszy handel miał miejsce jesienią, kiedy suszone ryby i korzenie były świeżo przygotowywane i wielkich ilościach. Wymieniano bardzo dużą ilość suszonych ryb: Lewis i Clark (Thwaites 1959, t.3, s.148-55) zobaczyli ponad pięćdziesiąt ton suszonych ryb w pobliżu Dalles, a Griswold (1970, s.21) szacuje, że rocznie przygotowywano tam do 500 ton suszonych ryb. Ponadto prowadzono handel wieloma innymi przedmiotami, bez wątplenia stymulo-

4 Ekoton – ekosystem, który stanowi strefę przejściową pomiędzy co najmniej dwoma ekosystemami. Przyp. red.

wany przez uderzającą różnorodność środowiskową na Płaskowyżu. Główne wymieniane przedmioty obejmowały skóry, narzuty i futra; odzież; olej rybny; pióra; pokarmy z korzeni i nasion, w tym *wokas* (lilie wodne)⁵ i kamasję⁶; muszle (*dentalium* i *olivella*); pemikan; a w czasach historycznych konie, broń i wszelkiego rodzaju europejskie towary handlowe. Różne plemiona specjalizowały się w pozyskiwaniu lub wytwarzaniu różnego rodzaju towarów: na przykład Indianie Klamath mieli idealną pozycję do zbierania kamasji, a Nez Perce przywozili większość bizonich narzut.

Mniejsze ośrodki handlowe występowały gdzie indziej, zwykle przy głównych zbiegach rzek wzdłuż granic plemiennych. Ale dużo, jeśli nie większość, z materiałów wymienianych w tych punktach zostało pozyskanych Dalles Rendezvous.

Pomocniczym systemem zarówno Środkowej Missouri, jak i Pacyfik-Płaskowyż było Szoszońskie Rendezvous, czyli centrum handlowe w Wielkiej Kotlinie. Tego *rendezvous*, jak wskazuje Ewers, nie można dokładnie zlokalizować, chociaż uważa, że jego najbardziej prawdopodobna lokalizacja znajdowała się w południowo-zachodnim Wyoming. Zauważa, że generałowi Ashleyowi przypisuje się wprowadzenie wiosennego spotkania traperów, ale bardziej prawdopodobne jest, że zgromadzenie to było po prostu uzurpacją istniejącego wiosennego handlowego Szoszońskiego Rendezvous (Ewers 1954, s.431n). Jak Ewers, uważamy Szoszońskie Rendezvous za drugorzędne centrum (takie jak Dakockie Rendezvous), ponieważ były to

ruchome lub tymczasowe spotkania plemion w celach handlowych, a nie zgromadzenie w stabilnym centrum populacji i produkcji.

Szoszońskie Rendezvous stanowiło pośredni węzeł w handlu między centrami dwóch głównych systemów.. Systemy Środkowej Missouri i Pacyfik-Płaskowyż funkcjonowały jesienią jako coroczne centra redystrybucji; Szoszońskie Rendezvous odbywało się wiosną, służąc tym samym jako sezonowy wahadłowiec między dwiema głównymi sieciami. Możemy również zauważyć, że to spotkanie znajdowało się w oddzielnym obszarze kulturowym, Wielkiej Kotlinie, który miał swój własny wzorzec utrzymania, odmienny od tych z omawianych obszarów i prawdopodobnie stanowił część jeszcze innego ważnego systemu. W każdym przypadku, Szoszońskie Rendezvous służyło jako ogniwo w przekazywaniu towarów^w między systemami Środkowej Missouri i Pacyfik-Płaskowyż. Wrony przywoziły do niego towary z Północnych Równin; Ute z Południowego Zachodu; a Szosoni, Nez Perce i Płaskogłowi z Wielkiej Kotliny i Płaskowyżu.

Główne centrum systemu Pacyfik-Płaskowyż znajdowało się w pobliżu głównego ekotonu, gdzie, ponieważ grupy mogły eksploatować dwa różne ekosystemy, często kwitły centra wymiany. Niemniej jednak większość towarów była sprzedawana plemionom, które żyły w tym samym ogólnym ekosystemie na Wyżynie Kolumbii. Z drugiej strony główne ośrodki systemu Środkowej Missouri znajdowały się w jednym dużym biomie⁷. W systemie Środkowej Missouri funkcjonowały dwie gospodarki na własne po-

5 Wokas (*Nuphar polysepala*) – duża żółta lilia wodna znaleziona w północno-zachodnich Stanach Zjednoczonych. Nasiona tej lili wodnej dojrzewają w lipcu i sierpniu i są zbierane, prażone, luskane i zjadane przez Indian Klamath i Modoc. Nazwa pochodzi od słowa *wokas* w języku Klamath-Modoc oznaczającego nasiona rośliny. Przyp. red.

6 Kamasja (*Camassia Lindl.*) – to rodzaj roślin z rodziny szparagów pochodzących z Ameryki Północnej. Gatunki kamasji były ważnym źródłem pożywienia dla rdzennej ludności i osadników w częściach amerykańskiego Starego Zachodu. Plemiona, które jadły kamasję, to między innymi Nez Perce, Kri, Saliszowie, Kalapuya, Bannokowie i Czarne Stopy oraz Yakama. Kutenajowie nazywali kamasję *xapi*. Bulwy kamasji przyczyniły się do przetrwania członków ekspedycji Lewisa i Clarka. Przyp. red.

7 Biom – rozległy obszar o określonym klimacie, charakterystycznej szacie roślinnej i szczególnie światem zwierzęcym.

trzeby, z których każda wykorzystywała różne części tego samego ekosystemu. Pomimo tej dychotomii handel odbywał się głównie towarami dostępnymi dla obu grup. Wymieniane artykuły spożywcze i wyroby gotowe nie były niezbędne dla uczestniczących społeczeństw - mogłyby istnieć bez tego handlu, który był dla nich ważny. Relacja międzyplemienna była zatem tylko pozornie symbiotyczna: plemiona nie były od siebie zależne w kwestii produktów, których nie produkowały lub nie mogły wyprodukować, z wyjątkiem kilku egzotycznych przedmiotów wykonanych z nielokalnych materiałów. Jednak system handlu został zintegrowany ze społeczeństwami w taki sposób, że bez niego prawdopodobnie rozwinąłby się bardziej uogólniony wzorzec utrzymania. Blakeslee (I 975, s.203) twierdzi, że nadmiar towarów handlowych funkcjonował w celu zapewnienia, że żywność będzie akceptowalna jako wymiana zarówno w czasach głodu, jak i obfitości – pogląd zgodny z historycznie udokumentowanymi czasami niedostatku na Równinach.

Rozważania historyczne

Odkrywczy i podróżnicy spenetrowali zachodnią Amerykę Północną na tyle wcześniej, że ich relacje dostarczają nam dość szczegółowego zarysu rodzimych wzorców handlowych. Protohistoryczne i wczesnohistoryczne systemy i szlaki handlowe są zatem dość jasne, chociaż ich głębokość czasowa pozostaje kwestią dyskusyjną. Ewers (1954, s.435, 440) ostrzegł prehistoryków, że handel Indian Równin był tak mocno zdominowany przez towary łatwo psujące się, że archeolog nie byłby w stanie odkryć prawdziwego obrazu tego handlu. Chociaż to z pewnością prawda, a archeologiczne interpretacje to oczywiście cienkie i kruche konstrukcje, niemniej jednak nie powinniśmy być tak nieśmiali, aby nie zaproponować kilku propozycji, które my i nasi koledzy możemy przetesto-

wać. Mamy przecież udokumentowaną etnograficzną linię bazową, na podstawie której możemy prognozować zmiany, rosnącą ilość solidnych danych archeologicznych i wszelkie powody, by przestrzegać historyczne systemy handlowe jako modyfikacje systemów precedensowych z późnego okresu prehistorycznego. Z pewnością systemy historyczne nie rozwinęły się z dnia na dzień. Ze swoich badań nad rozprzestrzenianiem się koni i z analizy rodzimych wzorców handlowych, Ewers (1955, s.14) wywnioskował, że historyczny handel końmi był po prostu przykładem „opracowania prehistorycznego wzorca handlu wśród Indian równinnych”, konkluzja tutaj w pełni poparta. Nie można oszacować wielkości i inwentarza towarów będących przedmiotem handlu w systemach przedhistorycznych, ale możemy skonstruować uogólnione trasy, wzdłuż których te towary się przemieszczały, i wyciągać wnioski na podstawie tego, co wiemy o ludach, które transportowały i wykorzystywały towary.

Obecność *dentalium* w kopcach na Północnych Równinach datuje się na pierwszą połowę pierwszego tysiąclecia naszej ery (Neuman 1961, s.58; 1967, s.479), a muszli *olivella* na około 7000 lat w Marmes Rockshelter⁸ w Waszyngtonie (Fryxell i Daugherty 1962, s.25) nie oznacza to, że towary te były transportowane tymi samymi drogami, co w czasach Lewisa i Clarka. Niemniej jednak oczywiste jest, że istniał prehistoryczny system, aby je przenieść, i nie jest konieczne konstruowanie systemu radykalnie odmiennego od znanych z okresu historycznego, aby wyjaśnić takie ruchy. **Dopóki populacje były zaangażowane w mniej więcej te same wzorce eksploatacji w prehistorycznej przeszłości, co historycznie, rozsądnie jest postulować istnienie analogicznego systemu – bez upierania się, że każda część takiego systemu miała historyczny odpowiednik.**

8 Marmes Rockshelter to stanowisko archeologiczne po raz pierwszy odkryte w 1962 roku. Przyp. red.

Do udokumentowania przepływu towarów na kontynencie można wykrywać wiele różnych towarów. Jednym z bardziej spektakularnych jest łupkowa rzeźba niewątpliwie pochodząca z Północno-Zachodniego Wybrzeża (prawdopodobnie Haida), która została znaleziona w historycznym świętym zawiniątku Wron (Wildschut 1960, s.109,169, ryc.68). Mogła dotrzeć do Wron jedynie poprzez pewną permutację omawianych systemów handlowych. Istnieje oczywiście wiele trwałych przedmiotów, które można przypisać ich źródłom, a niektóre z nich były kiedyś bardzo poszukiwane. Na przykład muszle morskie, takie jak: *oliva*, *olivella*, *dentalium*, *haliotis* (abalone), *marginella*, konchy i trąbiki, znalezione w prehistorycznych miejscach na Północnych Równinach pochodzą ze wschodu, zachodu i wybrzeży zatoki.

Muszle morskie są jednymi z prostszych i łatwiej rozpoznawanych obcych elementów w danej lokalizacji, ale ślimaki słodkowodne (*Anculosa*) z rzeki Tennessee i innych miejsc na południowym wschodzie Ameryki również były przedmiotem powszechnego handlu. Analiza metalograficzna może odróżnić miedź rodzimą od europejskiej, ale rzadko jest stosowana; i fauna; badania nie zostały wystarczająco wykorzystane do ustalenia, czy kości nielokalnych gatunków zwierząt zostały wymienione. W szerokim obrocie było wiele rodzajów kamieni, zwłaszcza tych, które były używane do wyrobu narzędzi oraz kruszonych i oszlifowanych. Jednak poza katlinitem (Sigstad 1973) i obsydianem (np. Griffin, Gordus i Wright 1969) rozmieszczenie takich kamieni (w tym steatytu, jadeitu,

miki i hematytu) nie było systematycznie badane w Ameryce Północnej. Często wymieniano również drobnoziarniste kamienie kryptokrystaliczne na narzędzia z kamienia łupanego. Obsydian, krzemień Knife River⁹, agatyzowany dolomit z Alibates¹⁰, agat Montany¹¹, kwarcyt ze Spanish Diggings¹² i wiele innych tego typu materiałów można prześledzić do ich źródeł za pomocą analizy aktywacji neutronowej. Identyfikacja ceramiki handlowej nie wymaga dyskusji, a z pewnością w tym krótkim spisie przeoczono wiele innych rzeczy. Niemniej jednak, lista jest na tyle długa, że archeolog prawdopodobnie wykryłby przynajmniej jeden importowany przedmiot na rozległym terenie wykopalisk. Musimy podkreślić, że w ten sposób studiowałoby się oczywiście trasy, a nie systemy. Badanie systemów musi uwzględniać m.in. ekonomię utrzymania, wiek i rozmieszczenie rozważanych kompleksów.

Niektóre aspekty strukturalne

Wielkość handlu na Równinach zmieniała się w zależności od obszaru i od czasu do czasu, w zależności od wielu zmiennych, w tym względnej obfitości zasobów między grupami, względnej izolacji tych grup i ich wzajemnej wrogości. Wzajemna wrogość mogła uniemożliwić relacje handlowe, ale wcale tak nie było. Wiele plemion toczyło wojnę z jednym lub kilkoma sąsiadami, ale zdołało utrzymać z nimi stosunki handlowe poprzez naprzemienny wzorzec współzależności ekonomicznej i unikania społecznego.

Jak pokazuje wiele przykładów, udany handel nie wymaga trwałej przyjaźni politycznej i może być sprawą co-

9 Knife River Flint (KRF) – jeden z najbardziej znaczących i intrygujących kamieni narzędziowych używanych przed przybyciem Europejczyków. Przyp. red.

10 Kamieniołom, pomnik narodowy Alibates Flint Quarries, Fritch, Teksas, wpisany na listę Krajowego Rejestru Miejsc Historycznych (NRHP). Przyp. red.

11 Agaty Montany to nazwa nadana pięknym chalcedonom znalezionym w rzece Yellowstone. Znane również jako agaty Yellowstone ze względu na ich pochodzenie, które jest scentralizowane w obszarze Parku Yellowstone. Przyp. red.

12 Spanish Diggings to niewielki obszar o wymiarach 10 na 40 mil na zachodzie stanu Wyoming, gdzie przez tysiące lat rdzenni mieszkańcy wydobywali kwarcyt. W latach 80. XIX wieku pierwsi kowboje błędnie uważali, że miejsca te zostały wykopane przez hiszpańskich konkwistadorów; stąd nazwa. Przyp. red.

dzienną. Przynajmniej na Równinach handel był głównie dla zysku, bez większego nacisku na fikcję społeczną. Z tego powodu bezpieczeństwo handlarzy zapewniał „pokój rynkowy”. Na przykład: „kiedy Dakoci zobaczyli pewien kwiat (...) kwitnący na prerii, wiedzieli, że kukurydza jest dojrzała, i udali się do wioski rolniczych Indian na handel. Od chwili, gdy pojawili się w wiosce, do momentu odejścia, obowiązywał rozejm. Kiedy opuścili wioskę, przeszli poza urwiska, mogli ukraść niestrzeżonego pony lub wziąć komuś skalp, ale z kolei mogli zostać zaatakowani” (Matthews 1877, s.27).

Relacje między handlarzami Mandanów, Hidatsów i Arikarów a ich koczowniczymi klientami były w dużej mierze ustrukturyzowane przez handel. Ponieważ handel był często przeprowadzany z ukrytą wrogością w systemie Środkowej Missourii, wymiana z plemionami, z którymi kupcy byli w stanie wojny, dokonywała się za pomocą zestawu mechanizmów obrzędowych. Po odpowiednim rytuale (ceremonii fajki) nawet zaciekli wrogowie bezpiecznie handlowali w wioskach wzdłuż rzeki Missouri:

Kluczowym mechanizmem była ceremonia adopcji ojca i syna (...) co umożliwiło członkom walczących plemion handel w pokoju. Mandanowie zostali adoptowani przez fikcyjnych ojców, którzy z kolei adoptowali synów z plemion, z którymi mieli do czynienia. (...) Handel z Indianami na Równinach odbywał się poprzez handel wymienny między fikcyjnymi krewnymi. Z szerszej perspektywy rozległa sieć rytualnych relacji pokrewieństwa rozciągająca się na całe Równiny.

Wymiana towarów odbywała się nie tylko między plemionami, ale także w obrębie samej jednostki plemienną. Głównym mechanizmem takiej wymiany na Równinach była z pewnością ceremonia kalumetu. Ceremonia ta „była środkiem, za pomocą którego grupy i plemiona z Równin nawiązywały i utrzymywały stosunki handlowe między sobą

oraz z plemionami na przyległych obszarach” (Blakeslee 1975, s.144). Blakeslee wykazał (1975, tabela 3), że historycznie wszystkie plemiona Równin albo aktywnie praktykowały, albo musiały być zaznajomione z ceremonią kalumetu (fajki). Dalej argumentuje, że centrum dystrybucji ceremonii znajdowało się na Równinach i że mogło pochodzić od Indian Wichita (1975, s.105,143).

W relacji Fletchera (1904, s.280-81) z ceremonii (wśród Paunisów) przytacza trzy powody jej sponsorowania: by nawiązać bliskie i pokojowe więzi między grupami; zapewnić zdrowe potomstwo; oraz umożliwić handel między grupami wykonującymi ceremonię. Pierwszy i ostatni cel tworzyły oczywiście jeden motyw. Jak opisuje to Blakeslee (1975, s.145-50), ceremonia, choć wykonywana między jednostkami, cementowała pokojowe stosunki między klanami, grupami lub wioskami tego samego plemienia lub pomiędzy różnymi plemionami – a od czołowego członka grupy oczekiwano, że będzie miał fajkowe relacje z różnymi jednostkami w innych klanach, wioskach, grupach i plemionach. Grupa, która udała się do innej wioski (lub innego plemienia), aby przeprowadzić ceremonię, mogła składać się z 20 do 100 osób, a czasami z całej wioski. Uroczystość była mechanizmem sprzyjającym handlowi, ale podczas samej uroczystości odbywało się również ekstensywne wręczanie prezentów, którego skutki trudno było odróżnić od samego handlu.

Podobne rozszerzenie powiązań handlowych w całym systemie Pacyfik-Płaskowyż było możliwe dzięki zinstytucjonalizowanym partnerstwom handlowym. Podczas targów Nez Perce i inni regularnie zatrudniali partnerów handlowych. Dwie osoby z różnych grup godziły się na handel wyłącznie ze sobą. Po śmierci jednego partnera związek zostawał ponownie nawiązany z innym członkiem tej samej grupy, zwykle krewnym zmarłego. Związek ten był często wzmacniany przez systematyczne małżeństwa

mieszane pomiędzy rodzinami partnerów handlowych (Walker 1967, s.17). Walker (1967, s.24) przypomina nam również, że niektóre plemiona „były tak mieszane w czasie pierwszego kontaktu, że praktycznie niemożliwe było ich odróżnienie”. W związku z tym handel międzyplemienny nie tylko wykorzystywał partnerów handlowych, ale także wiązał się z faktycznymi, a także fikcyjnymi powiązaniem pokrewieństwa. Tak więc system Pacyfik-Płaskowyż popiera – prawdopodobnie lepiej niż system Środkowej Missouri – twierdzenie, że systemy ekonomiczne są osadzone w stosunkach społecznych (Polanyi 1944, s.272).

W ten sposób grupy na płaskowyżu łączyły się dzięki handlowi, zinstytucjonalizowanym partnerom handlowym i systematycznym małżeństwom mieszanym. Wysoki stopień interakcji między jego narodami był od dawna znany (Ray 1939), a podkreśla go wniosek Anastasio (1955, s.92), że Płaskowyż może być uważany za jeden system społeczny. W sumie, istnieje wiele powodów, dla których postrzegamy mieszkańców Płaskowyżu jako jeden system społeczny, a także ekonomiczny.

Inny podsystem może zostać nałożony na dwa powiązane systemy transakcyjne – sieć komunikacyjną. Zaangażowanie w handel międzyplemienny wymagało oczywiście umiejętności porozumiewania się z grupami o obcej mowie. Może to oznaczać, że plemię lub grupa handlowa stali się poliglotami. Na przykład Catlin (1876, t.1, s.186) i inni mówią o Mandanach jako biegłych w nauce języków obcych, co prawdopodobnie było obowiązkowe ze względu na ich rolę jako pośredników.

Alternatywna technika przekraczania granic językowych istniała na Równinach – w słynnym języku migowym. Z pewnością nie jest przypadkiem, że język migowy znała każda grupa zaangażowana w system Środkowej Missouri lub Dakockie i Szoszońskie Rendezvous, a także przez większość grup we wschodniej części systemu Pacyfik-Płaskowyż

(Clark 1885, s.1-16, 334-39). Mówi się, że język migowy na Równinach był najbardziej wyszukaną i prawdopodobnie najskuteczniejszą formą komunikacji niewerbalnej w świecie niepiśmiennym (Driver i Massey 1957, s.379). Może to przesada, ale bezsprzecznie pozwoliło na łatwe przekazywanie bardzo złożonych komunikatów między obcymi językowo grupami, a jego wpływ na przyspieszenie wymiany towarów w systemach handlowych jest oczywisty.

Ten język migowy był nieznan na wybrzeżu Pacyfiku, ale stosowano tam inną technikę komunikacji: *lingua franca*, czyli handlowy pidżin, znany jako żargon Chinook. W czasach historycznych ten żargon był używany od północnej Kalifornii po południową Alaskę. Niektórzy twierdzą, że pojawił się w odpowiedzi na żądania handlu Północno-Zachodniego Wybrzeża z Europą. Z drugiej strony A. F. Chamberlain (Hodge 1907, t.1, s.274) twierdzi, że „nie ma wątpliwości, że żargon istniał (...) przed pojawieniem się białych”. Być może nie jest to całkowicie pobożne życzenie, aby podejrzewać, że byłoby to doskonałe rozwiązanie w Dalles Rendezvous – Indianie Wishram i Wasco mówili przecież językiem Chinookan. W związku z tym postulujemy, że żargon był przed kontaktem, ale został opracowany po nastaniu handlu europejskiego.

Kulturowe konsekwencje handlu

Szereg zmian społecznych i kulturowych wynikało z nakreślonych powyżej relacji handlowych. Po pierwsze, Ewers zaobserwował, że handel ten przyczynił się do lokalnej specjalizacji poprzez intensyfikację określonych działań uczestniczących grup w zakresie utrzymania. Zwraca on uwagę (1954, s.435), że na Północnych Równinach systematyczny handel kładł nacisk na wymianę między ogrodnikami a koczowniczymi myśliwymi: koczownicy przywozili suszone mięso bizona i inne produkty pozyskane z polowania, aby handlować kukurydzą i innymi produktami z ogrodów. Mu-

siało to „powodować zintensyfikowanie pracy koczowników i ogrodników w ich własnych specjalnościach,” koczownicy bardziej polegają na łowach, ogrodnicy bardziej na swoich ogrodach, aby mieć niezbędną nadwyżkę do handlu.

Należy pamiętać, że handel na Równinach w dużej mierze obejmował towary dostępne zarówno dla plemion koczowniczych, jak i ogrodniczych. Bizony były dostępne dla plemion osiadłych, musieli tylko poświęcić więcej czasu na ich upolowanie; niektórzy koczownicy mogliby uprawiać przynajmniej małe ogrody, gdyby chcieli, ale niektórzy z nich (np. Szejenowie) postanowili porzucić styl życia wspierany głównie przez ogrodnictwo. Systematyczny handel nie wymagał gromadzenia nadwyżek, ponieważ większość materiału stanowiła żywność, ale promował specjalizację.

Drugą konsekwencją systematycznego handlu, równie ważną jak intensyfikacja, ale uderzająco odmienną w charakterze, była dyfuzja elementów kulturowych na dużych obszarach. Przyczyniło się to do ujednoczenia kulturowego wśród obcych grup i zapewniło sposób niwelowania różnic kulturowych na rozległych obszarach. Poza podstawowymi przedmiotami handlu na jarmarkach z rąk do rąk wymieniało się prawie wszystko: narzędzia, bibeloty, bajki ludowe, pieśni i tańce, a także panny młode. Tańce i inne formy współżycia społecznego prowadziły do aktywnej rekrutacji seksualnej, co dodatkowo przyczyniło się do przepływu genów wzdłuż linii handlowych. Na targach handlowych szerzyły się hazardowe gry, które zapewniały możliwość wymiany wielu towarów innych niż te przywiezione w wyraźnym celu handlowym. Innymi słowy, przepływ dóbr i idei – nie wspominając o osobach i ustrojach chorobotwórczych – z jednego obszaru do drugiego był prostą sprawą i biorąc pod uwagę zdefiniowane tutaj systemy, często bardzo szybko. Tak często dostrzegane w literaturze bliskie podobieństwa między kulturami materialnymi mieszkańców wsi i nomadów

zostały z pewnością w ten sposób spętowane. Jak skomentował Blakeslee (1975, s.314-28) systemy handlowe musiały być jedną z sił odpowiedzialnych za jednolitość ekspresji kulturowej na Równinach, co skłoniło Wisslera i innych do wytyczenia granic dla obszaru kulturowego Równin.

Nie ma wątpliwości, że oba systemy handlowe stawały się coraz bardziej rozbudowane i niezbędne w okresie historycznym, kiedy to dzięki koniom osiągnęły swój najbardziej złożony wyraz. Powinniśmy podkreślić, że konie miały wpływ na naturę rodzimych sposobów życia, nie mniej niż handel międzyplemienny, i że przedstawione powyżej uogólnienia pomijają obecność tych zwierząt. Pojawienie się koni przyniosło zmiany w szczegółach (ale pozornie nie w strukturze) tych systemów. Na przykład dzięki koniom możliwe stały się drogi lądowe (w efekcie karawany), omijając dawne grupy lub węzły handlowe i przyspieszając transport większych ilości towarów.

Wyrównanie kulturowe zostało wzmocnione i zachęcone przez festiwalowy aspekt targów, ponieważ rozrywka była ważnym bodźcem do agregacji dużej liczby osób. Miała miejsce rekrutacja seksualna, taniec, śpiew, hazard i wiele innych zajęć, nie wspominając o plotkach i wymianie innych informacji. Z pewnością jedną z ważniejszych funkcji targów była wymiana informacji, zwłaszcza jeśli postrzegamy kultury jako „gospodarki informacyjne”, jak uczynił to Roberts (1964). Twierdzi on, że targi, a właściwie każde duże zgromadzenie ludzi, służą jako „urządzenia skanujące” zasoby informacyjne grupy. Nie ma wątpliwości, że interakcje społeczne, które miały miejsce na tych targach, ułatwiały szybkie rozpowszechnianie się informacji i idei na znacznej części kontynentu.

Zarówno dane historyczne, jak i prehistoryczne pokazują, że rdzenni Amerykanie mieli ze sobą kontakt na ogromne odległości i że od bardzo wczesnych czasów istniały bliskie interakcje.

W przypadku wiosek Mandanów, Hidatsów i Arikarów ostateczną konsekwencją udanego udziału w zorganizowanym handlu mógł być pewien stopień zamożności, który można wiązać z ich wczesnym upadkiem biologicznym i kulturowym. Majętność uzyskana przez plemiona osiadłe w systemie Środkowej Missouri wydaje się być wcześniej nieznaną na Północnych Równinach i może stanowić przyczynę ich wycofania się za wyszukane fortyfikacje (Leh Mer i Jones 1968, s.84-90). Dostatek z tego handlu prawdopodobnie stymulował rozkwit kultur wiejskich na Północnych Równinach, prowadząc do **subarealnej kulminacji** wiejskich ludów ogrodniczych na wyraźnie marginalnym obszarze ogrodniczym.

Samo bogactwo i znaczenie tych mieszkańców było fatalne, ponieważ pierwszych europejskich odkrywców przyciągały wioski ogrodnicze właśnie ze względu na ich sławę jako centra handlowe. Biali handlowcy szybko wkradli się do rodzimych sieci handlowych, tworzenie fortów i linii komunikacyjnych na długo przed innymi ruchami białych na Zachód. Nic więc dziwnego, że osiadłych mieszkańców wsi bardzo wcześnie dziesiątkowały epidemie przenoszone przez Indian poruszających się po rodzimych szlakach handlowych – choroby przenoszone na nich nieświadomie przez Europejczyków, którzy chcąc przechwycić zyski z wymiany w indiańskich centrach handlowych, przyłączali się do rodzimej północnoamerykańskiej sieci wymiany.

Istniały, oczywiście, stosunki inne niż handel, które zbliżały grupy do bliskiego kontaktu, ale my tu zajmowaliśmy się wyłącznie przejawami tego handlu na Północnych Równinach. To jednak wystarczy, aby pokazać, że więzy intymne łączyły grupy, z którymi jesteśmy bar-

dzo blisko, przez długi czas. Na przykład możemy udokumentować handel między Centralnymi i Północnymi Równinami już w czasach paleo-indiańskich, kiedy krzemień Knife River był używany w kompleksach Cody¹³ w południowo-wschodnim Kolorado. Jedna trzecia gro-tów z miejsca zabicia bizonów w Olsen-Chubbuck¹⁴ w południowo-wschodnim Kolorado to w rzeczywistości krzemień z Północnych Równin (Wheat 1972, s.126), co wskazuje, że jakaś forma wymiany na duże odległości na Równinach z pewnością ma co najmniej 8000 lat.

Tak czy owak, Indianie z Równin nie byli izolatorami i byli świadomi wydarzeń, które miały miejsce na bardzo dużej części Równin. Interpretacje wydarzeń archeologicznych często bywają nieco krótkowzroczne, koncentrując się na odosobnionych wydarzeniach kulturowych, ale w końcu musimy zobaczyć, jak prehistoryczne ludy na Równinach wchodziły w interakcje na duże odległości - chociaż z pewnością nie na dystansach i prędkościach znanych nam z czasów historycznych, kiedy konie przyspieszały takie wydarzenia. Omawiany tutaj model systemu handlu na Równinach nie może być oczywiście przedstawiony w bardzo dalekiej przeszłości, ale jest oczywiste, że towary przemieszczają się przez Równiny od bardzo dawna, a permutacja tego modelu może mieć zastosowanie do niektórych wcześniejszych wymian, które miały tam miejsce.

Notatka

Jest to poprawione wydanie artykułu pierwotnie opublikowanego w *Festschrift* dla L. S. Cressmana (Wood 1972).

Tłumaczenie:
Wiesław K. Niedźwiadek

13 Kompleks Cody to paleoindiańska grupa kulturowa zidentyfikowana po raz pierwszy w miejscu zabicia wymarłego gatunku bizonów (*Bison antiquus*) w pobliżu Cody w stanie Wyoming w 1951 roku. Odkrycie kompleksu Cody poszerzyło rozumienie późnopaleo-indiańskich tradycji kulturowych poza tradycję Folsom. Przyp. red.

14 Olsen-Chubbuck – miejsce zabicia bizonów niedaleko Kit Carson w stanie Kolorado. Miejsce paleo-indiańskie datowane na około 8000–6500 p.n.e. dostarcza dowodów na polowanie na bizona, przy użyciu systemu naganiania zwierzyny, na długo przed użyciem łuku i strzał lub koni. Przyp. red.

Cytowane referencje

- Anastasio, Angelo
1955 Intergroup Relations in the Southern Plateau. Ph.D. dissertation, University of Chicago.
- Blakeslee, D. J.
1975 The Plains Interband System. Ph.D. dissertation, University of Wisconsin, Milwaukee.
- Bruner, E. M.
1961 Differential Change in the Culture of the Mandan from 1250-1953. In *Perspectives in American Indian Culture Change*, edited by E. H. Spicer. Chicago: University of Chicago Press.
- Catlin, George
1876 *Illustrations of the Manners, Customs, and Conditions of the North American Indians*. 2 vols. London.
- Clark, W. P.
1885 *The Indian Sign Language*. Philadelphia: L. R. Hammersly.
- Clarke, D. L.
1968 *Analytical Archaeology*. London: Meuthen
- Colton, H. S.
1941 Prehistoric Trade in the Southwest. *Scientific Monthly* 52(4):308-19.
- Cressman, L. S., et al.
1960 *Cultural Sequences at The Dalles, Oregon*. *Transactions of the American Philological Society* 50(10).
- Driver, H. E., and Massey, W. C.
1957 *Comparative Studies of North American Indians*. *Transactions of the American Philological Society* 47(2).
- Ewers, J.C.
1954 The Indian Trade of the Upper Missouri before Lewis and Clark: An Interpretation. *Missouri Historical Society Bulletin* 10(4): 429-46.
1955 *The Horse in Blackfoot Indian Culture*. Bureau of American Ethnology, Bulletin 159.
1968 The Indian Trade of the Upper Missouri before Lewis and Clark. In *Indian Life on the Upper Missouri*, by J.C. Ewers. Norman: University of Oklahoma Press.
- Fletcher, Alice
1904 *The Hako: A Pawnee Ceremony*. Bureau of American Ethnology, Annual Report 22, Pt. 2.
- Ford, J. A., and Webb, C.H.
1956 *Poverty Point, a Late Archaic Site in Louisiana*. American Museum of Natural History, Anthropological Papers 46(1).
- Fryxell, Roald, and Daugherty, R. A.
1962 *Interim Report: Archaeological Salvage in the Lower Monumental Reservoir, Washington*. Washington State University, Laboratory of Anthropology, Reports of Investigation 21.
- Griffin, J.B.; Gordus, A. A.; and Wright, G. A.
1969 Identification of the Sources of Hopewell Obsidian in the Middle West. *American Antiquity* 34(1):1-14.
- Griswold, Gillett
1970 *Aboriginal Patterns of Trade between the Columbia Basin and the Northern Plains*. *Archaeology in Montana* 11(2-3).
- Hodge, F.
1907 *Handbook of American Indians North of Mexico*. Bureau of American Ethnology, Bulletin 30, Pt. 1.
- Hole, Frank, and Heizer, R. F.
1969 *An Introduction to Prehistoric Archeology* 2d ed. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Jablow, Joseph
1951 *The Cheyenne in Plains Indian Trade Relations, 1795-1840*. American Ethnological Society Monographs 19.
- Lehmer, D. J.
1954 *Archeological Investigations in the Oahe Dam Area, South Dakota, 1950-51*. Bureau of American Ethnology, Bulletin 158.
- Lehmer, D. J., and Jones, D. T.
1968 *Arikara Archeology: The Bad River Phase*. Smithsonian Institution, Publications in Salvage Archeology 7.
- Matthews, Washington
1877 *Ethnography and Philology of the Hidatsa Indians*. U.S. Geological and Geographical Survey, Miscellaneous Collections 7.
- Myer, W. E.
1928 *Indian Trails of the Southeast*. Bureau of American Ethnology, Annual Report 42.
- Neuman, R. W.
1961 Excavations at Four Mound Sites in the Oahe Reservoir. *Plains Anthropologist* 6(12), pt. 1: 57-58.
1967 Radiocarbon-Dated Archaeological Remains in the Northern and Central Great Plains. *American Antiquity* 32(4):471-86.
- Polanyi, Karl
1944 *The Great Transformation*. New York: Rinehart & Co.
- Polanyi, Karl; Arensberg, C. M.; and Pearson, H. W., editors
1957 *Trade and Market in the Early Empires: Economies in History and Theory*. Glencoe, Ill.: Free Press.
- Ray, V. F.
1939 *Cultural Relations in the Plateau of Northwestern North America*. Publications of the Frederick Webb Hodge Anniver-

- sary Publication Fund 3. Los Angeles: Southwest Museum.
- Roberts, J.M.
1964 The Self-Management of Cultures. In *Explorations in Cultural Anthropology*, edited by Ward Goodenough. New York: McGraw-Hill Book Co.
- Sigstad, J. S.
1973 The Age and Distribution of Catlinite and Red Pipestone. Ph.D. dissertation, University of Missouri, Columbia.
- Spier, Leslie, and Sapir, Edward
1931 *Wishram Ethnography*. University of Washington Publications in Anthropology 3.
- Teit, J. A.
1930 The Salishan Tribes of the Western Plateaus. *Bureau of American Ethnology, Annual Report* 45 :23-396.
- Thwaites, R. G., editor
1959 *Original Journals of the Lewis and Clark Expedition, 1804-1806*. 8 vols. New York: Antiquarian Press.
- Tower, D. B.
1945 *The Use of Marine Mollusca and Their Value in Reconstructing Prehistoric Trade Routes in the American Southwest. Papers of the Excavators' Club* 2(3).
- Walker, Deward
1967 *Mutual Cross-Utilization of Economic Resources in the Plateau*. Washington State University, Laboratory of Anthropology, Report of Investigations 41.
- Wheat, J.B.
1972 *The Olsen-Chubbuck Site*. American Antiquity, Memoir 26.
- Wildschut, William
1960 *Crow Indian Medicine Bundles*. Edited by John C. Ewers. Museum of the American Indian, Heye Foundation, Contributions 17.
- Wood, W.R.
1972 *Contrastive Features of Native North American Trade Systems*. University of Oregon Anthropological Papers 4.